

6006

WWW.KETABIR

سرشناسه:	ناج بخش، علی؛ ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور:	اخلاق مربیگری ورزشی؛ مسئولیت اخلاقی، مهارت‌ها و روش‌ها (جلد ۲) / علی ناج بخش؛ به سفارش دفتر برنامه‌ریزی آموزشی وزارت ورزش و جوانان، با همکاری معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی.
مشخصات نشر:	قم: انتشارات دانشگاه معارف اسلامی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۱۲۸ ص.
شابک:	۹۷۸ - ۶۰۰ - ۹۳۵۷۹ - ۵ - ۶
فروست:	مجموعه اخلاق اسلامی؛ ۴۷
موضوع:	مربیان ورزشی - اخلاق حرفه‌ای Coaches (Athletics) - Professional ethics
موضوع:	مربیان ورزشی - ایران - اخلاق حرفه‌ای
موضوع:	Coaches (Athletics) - Iran - Professional ethics
موضوع:	مربیگری - راهنمای آموزشی Coaching (Athletics) - Study and teaching
موضوع:	ورزش - جنبه‌های اخلاقی Sports - Moral and ethical aspects
موضوع:	ورزش کاران - اخلاق حرفه‌ای Athletes - Professional ethics
موضوع:	اخلاق اسلامی Islamic ethics
شناسه افزوده:	دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی
شناسه افزوده:	ایران، وزارت ورزش و جوانان، دفتر برنامه‌ریزی آموزشی
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۶ ۳۲۰/ت GV۷۱۱
رده‌بندی دیویی:	۷۹۶/۰۷۷
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۵۰۶۳۶۹۶

ویژه دوره های
مربیگری / درجه ۲

اخلاق مربیگری ورزشی؛

مسئولیت اخلاقی، مهارت ها و روش ها

دکتر علی تاج بخش

۱. مسئولیت اخلاقی مربی

۲. روش های تربیت اخلاقی
و اصلاح رفتار ورزش کاران

۳. روش های بازدارنده
رفتار مطلوب اخلاقی

به سفارش:

دفتر برنامه ریزی آموزشی
وزارت ورزش و جوانان

دانشگاه معارف اسلامی

مجموعه اخلاق اسلامی / ۴۷

اخلاق مربیگری ورزشی؛ مسئولیت اخلاقی، مهارت‌ها و روش‌ها (جلد ۲)

نویسنده: علی تاج‌بخش

به سفارش دفتر برنامه‌ریزی آموزشی وزارت ورزش و جوانان

با همکاری معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

نظارت و تصحیح علمی: محمدجواد قلاح

طراح جلد و یونیفرم متن: سید علی روحانی

ویراستار: امیرعباس رجبی / بازیبن نهایی: سید سعید روحانی

ناشر: انتشارات دانشگاه معارف اسلامی / نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۷

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه / قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۵۷۹-۵-۶

﴿اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ﴾

بی تردید وفاداری و پایبندی عملی به اخلاق، اصول و مؤلفه‌های آن، یکی از اساسی‌ترین ملاک‌های ارزیابی، هویت و فرهنگ یک ملت به‌شمار می‌آید؛ چراکه اخلاق، تجلی و نمود ارزش‌ها و ظهور مبانی اعتقادی و باورهای مشترک هر ملت محسوب می‌شود تا آنجا که پیامبر مهر و محبت حضرت محمد ﷺ رسالت خویش را برای اتمام مکارم اخلاق معرفی نموده است.

برای کشوری که اخلاق با تاریخ و فرهنگ و مذهب آن عجین شده است، قطعاً در بستر حیات ورزشی و آوردگاه‌های رقابتی آن نیز، ضرورت اخلاق، به‌ویژه از جنس ورزشی آن، امری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. اگرچه جامعه ورزشی در لایه‌های زندگی فردی و اجتماعی با انگاره‌ها و ارزش‌های اخلاقی به‌صورت ضمنی مأنوس هستند، اما به‌صورت آشکار و در کنار سایر فرایندهای آموزشی که در عرصه ورزش اتفاق می‌افتد، به مقوله اخلاق با محوریت ورزش کمتر توجه شده است.

در این میان ضرورت آموزش نظام‌مند اخلاق ورزشی برای جامعه ورزشی کشور ما به‌ویژه مربیان ورزشی که اسکنداران تیم‌های ورزشی هستند و برای آنان نقش هدایت‌گری را ایفا می‌کنند بیش‌ازپیش احساس می‌شود.

براین اساس دفتر برنامه‌ریزی آموزشی وزارت ورزش و جوانان با همکاری دانشگاه معارف اسلامی در یک فرایندی علمی و تحت نظارت خبرگان دانشگاهی اقدام به شناسایی و احصاء شاخص‌ها و مؤلفه‌های اخلاقی با محوریت مربیان ورزشی نموده است، از این طریق؛ اولاً: با در اختیار داشتن محتوای آموزشی که برای هریک از سطوح مربیگری به کار گرفته می‌شود برداشت و تلقی مشترک از اخلاق برای این گروه از جامعه هدف به‌وجود آید و ثانیاً با آگاهی مربیان و ورزش‌کاران از اصول و مؤلفه‌های آن از بروز و ظهور صحنه‌های غیر اخلاقی در عرصه‌های ورزشی کاسته شود.

امید است با بهره‌مندی از تلاش به‌عمل آمده که در قالب سه جلد کتاب برای سه سطح از دوره‌های آموزشی مربیگری تدوین شده است، گام مؤثری در نهادینه شدن اخلاق در جامعه ورزشی کشور به‌ویژه جامعه مربیان و مدرسان محترم ورزشی برداشته شود.

لازم است از نویسنده محترم جناب آقای دکتر علی تاج بخش که با حوصله زیاد به تدوین و تألیف کتاب اقدام نموده و با صبر ستودنی تمامی پیشنهادهای را با دقت بررسی و اقدام نموده، کمال قدردانی را داریم. همچنین از حمایت‌ها و مساعدت‌های جناب آقای دکتر سلطانی‌فر، مقام عالی وزارت و برادر گرامی جناب آقای دکتر احمدی، معاون محترم فرهنگی، آموزش و پژوهش وزارت و نیز از رؤسای فدراسیون‌های ورزشی به‌ویژه جناب آقای جوهری، رئیس فدراسیون پهلوانی و زورخانه‌ای جمهوری اسلامی ایران و نیز از تلاش‌های ارزنده فرهیختگان دانشگاه معارف اسلامی قم به‌ویژه دکتر محمدجواد فلاح، مدیر محترم گروه اخلاق اسلامی که نظارت علمی و تصحیح کتاب بر عهده ایشان بود، همچنین دکتر سید سعید روحانی، مدیر امور پژوهشی دانشگاه و همکاران‌شان که با تلاش آنان این امر خجسته به سامان رسید، صمیمانه تشکر و قدردانی نماییم.

مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی آموزش
وزارت ورزش و جوانان

معاون پژوهشی
دانشگاه معارف اسلامی

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
بخش اول: مسئولیت اخلاقی مربی (۳۸ - ۱۵)	
یک. مسئولیت	۱۷
دو. انواع مسئولیت	۱۷
۱. مسئولیت قانونی (حقوقی)	۱۷
۲. مسئولیت اخلاقی	۱۸
سه. تفاوت مسئولیت اخلاقی با مسئولیت قانونی	۱۸
چهار. انواع مسئولیت‌های اخلاقی	۱۹
۱. اخلاق فردی	۱۹
۲. اخلاق شغلی	۱۹
۳. اخلاق سازمانی	۱۹
پنج. قلمرو مسئولیت‌های اخلاقی مربی	۲۰
۱. مسئولیت اخلاقی مربی در پیشگاه الهی	۲۰
۲. مسئولیت اخلاقی نسبت به خود	۲۲
یک. خودشناسی	۲۲
دو. احترام و تکریم خود	۲۳
سه. فضیلت گرایی	۲۳
چهار. تلاشگری	۲۴
پنج. دانش‌افزایی	۲۴
شش. تجربه‌اندوزی	۲۵
هفت. مهارت رهبری و مدیریت	۲۵
هشت. سوءاستفاده نکردن از موقعیت	۲۶
نه. خلاقیت	۲۶

۳. مسئولیت اخلاقی مربی نسبت به دیگران	۲۷
یک. مسئولیت آموزشی و تعلیمی	۲۸
دو. مسئولیت تربیتی و اخلاقی	۲۹
الف) پیش نیازهای تربیت اخلاقی	۳۰
ب) موانع تربیت اخلاقی	۳۲
۴. مسئولیت اخلاقی مربی نسبت به محیط زیست و حیوانات	۳۵
یک. نسبت به حیوانات و موجودات زنده	۳۵
دو. نسبت به محیط زیست	۳۶
پی نوشت	۳۷

بخش دوم: روش های تربیت اخلاقی و اصلاح رفتار ورزش کاران (۹۲-۳۹)

فصل اول: روش های زمینه ساز	۴۱
روش اول: تعالی و رشد سواد اخلاقی	۴۱
یک. آشنا نمودن شاگردان با تاریخچه اخلاق ورزشی	۴۲
تاریخچه اخلاق ورزشی	۴۳
الف) قتیان (جوانمردان)	۴۴
ب) عیاران	۴۶
ج) شقاران	۴۷
دو. آشنا نمودن شاگردان با حیطه های اخلاق ورزشی	۴۸
۱. بازی منصفانه (عادلانه)	۴۹
۲. بازی جوانمردانه	۴۹
رویکردهای بازی جوانمردانه	۵۲
یک. رویکرد فضیلت محوری	۵۲
دو. رویکرد رقابت سالم	۵۲
سه. رویکرد قانون گرایی	۵۳
۳. رفتار پهلوانی	۵۳
یک. پهلوانان و مرامنامه اخلاقی	۵۸
دو. آشنا نمودن شاگردان با مصادیق اخلاق ورزشی	۵۹
روش دوم: تکریم شخصیت	۶۰
روش سوم: ایجاد محیط معنوی و اخلاقی	۶۱
مهارت به کارگیری	۶۳
پی نوشت	۶۴
فصل دوم: روش های شکل گیری رفتار مطلوب اخلاقی	۶۷
روش اول: توصیه	۶۷

یک. ایجاد زمینه مناسب	۶۹
دو. پرهیز از اکراه و اجبار	۶۹
سه. کوتاهی در عین رسایی و شیوایی	۶۹
روش دوم: تشویق	۶۹
۱. مفهوم تشویق	۷۰
۲. آثار تشویق	۷۰
۳. فواید تشویق	۷۰
یک. محرک قدرتمند	۷۰
دو. مداومت در کار پسندیده	۷۰
سه. فرهنگ سازی	۷۱
چهار. ترمیم و بازیابی قوا	۷۱
پنج. ایجاد دلگرمی	۷۱
۴. آثار نامطلوب تشویق	۷۱
یک. عادت دادن به تشویق	۷۱
دو. تشویق رفتارهای نامطلوب	۷۲
سه. تشویق مقایسه ای	۷۳
۵. انواع تشویق	۷۳
۶. شیوه های تشویق	۷۴
یک. تشویق مستقیم و غیرمستقیم	۷۴
دو. تشویق مادی و معنوی	۷۴
سه. تشویق گفتاری (کلامی)	۷۴
چهار. توجه عاطفی	۷۵
۷. مهارت به کارگیری تشویق	۷۶
یک. تعلق گرفتن تشویق به رفتار و عملکرد مثبت شاگرد	۷۶
دو. متناسب بودن تشویق با رفتار	۷۷
سه. تشویق به موقع	۷۷
چهار. متعادل بودن تشویق	۷۷
پنج. تشویق وسیله است نه هدف	۷۷
شش. آشکار بودن دلیل تشویق	۷۷
روش سوم: بحث و گفتگوی گروهی	۷۸
۱. مهارت به کارگیری	۷۸
یک. توانایی مربی	۷۹
دو. آمادگی قبلی شاگردان	۷۹

۲. وظایف مربی	۸۰
یک. فعالیت‌های مقدماتی (پیش از جلسه)	۸۰
دو. شرکت در بحث	۸۰
سه. کنترل و هدایت بحث	۸۰
روش چهارم: الگودهی	۸۰
انواع روش‌های الگودهی	۸۱
۱. الگودهی نظری	۸۱
یک. مکانیسم اجرایی	۸۲
دو. مهارت به کارگیری	۸۲
سه. ابزارهای اجرای مطلوب‌تر	۸۶
۲. الگودهی عملی	۸۷
روش پنجم: استفاده از شاگردان در قالب طرح‌های اجتماعی	۸۹
پی‌نوشت	۹۱

بخش سوم: روش‌های بازدارنده رفتار مطلوب اخلاقی (۹۳-۱۱۴)

نوع اول: روش‌های تمهیدی (روش‌های مثبت)	۹۵
روش اول: تغافل (نادیده‌انگاری)	۹۶
مفهوم تغافل	۹۶
فواید تغافل	۹۷
مهارت به کارگیری تغافل	۹۸
روش دوم: تذکر غیرمستقیم	۹۸
فواید تذکر غیرمستقیم	۹۹
روش سوم: تذکر مستقیم	۹۹
فواید تذکر مستقیم	۱۰۰
مهارت به کارگیری تذکر مستقیم	۱۰۰
نوع دوم: روش‌های تنبیهی	۱۰۱
مفهوم تنبیه	۱۰۱
اهداف تنبیه	۱۰۱
اصول اخلاقی تنبیه	۱۰۲
۱. رعایت تفاوت‌های فردی	۱۰۲
۲. تنبیه کارِ خطا، نه شخص	۱۰۳
۳. بیان علت تنبیه	۱۰۴

روش اول: اخطار ۱۰۵

روش دوم: سرزنش ۱۰۶

روش سوم: قهر کردن ۱۰۷

روش چهارم: محرومیت ۱۰۸

روش پنجم: جریمه ۱۱۰

روش ششم: جبران کردن ۱۱۱

پیوست (برخی روش‌های کاربردی تربیت اخلاقی!) ۱۱۵

کتابخانه ۱۲۱

سوق دادن جامعه مربیان ورزشی به مربیگری اخلاقی و سرلوحه قرار دادن اصول و ارزش‌های اخلاقی آثار و برکات فراوانی به بار می‌آورد و افزون بر زمینه‌سازی برای رشد و بالندگی اخلاقی مربی، به کسب موفقیت و نتایج مطلوب‌تر ورزشی نیز می‌انجامد. براین اساس لزوم دستیابی مربی به مهارت‌های اخلاقی و پیمودن مسیر اخلاق در عرصه‌های فردی، اجتماعی و حرفه‌ای در کنار آشنایی با مباحث علمی و مهارت‌های تکنیکی، تاکتیکی و ... بیش از پیش آشکار می‌گردد.

فهم جایگاه و اهمیت اخلاق مربیگری، طراحی برنامه‌های ویژه‌ای را برای تحقق این اهداف می‌طلبد. براین اساس جای خالی تدریس اخلاق مربیگری در سرفصل‌های آموزشی دوره‌های مربیگری، یکی از نیازهای مبرم جامعه مربیان کشور بود که با همکاری همه جانبه «دفتر برنامه‌ریزی آموزشی معاونت فرهنگی، آموزش و پژوهش وزارت ورزش و جوانان» و «گروه اخلاق اسلامی دانشگاه معارف اسلامی» تحقق یافت.

برای دستیابی به این امر کارگروهی از نخبگان و صاحب‌نظران تشکیل و صلاحیت‌های اخلاقی از طرق ذیل شناسایی گردید:

۱. صلاحیت‌های اخلاقی مربی با در نظر گرفتن اصول مطالعات تطبیقی، در فدراسیون‌ها و مجامع بین‌المللی موازی جستجو و بررسی شد.

۲. صلاحیت‌های اخلاقی مربیان، از طریق سایت ONET - که همه اطلاعات مرتبط با مشاغل مختلف، تعریف و وظایف، دانش، مهارت، توانایی‌ها، محورهای ارزشی و عناوین شرح شغل بیان شده - شناسایی گردید.

۳. تجربیات موجود در برخی فدراسیون‌های ورزشی کشور از طریق نمونه‌گیری هدفمند و با استفاده از پرسش‌نامه باز، احصا گردید.

۴. در ادامه دیدگاه تعدادی از مربیان و کارشناسان برجسته ورزش کشور درباره صلاحیت‌های اخلاقی که یک مربی به آنها نیاز دارد از طریق مصاحبه آزاد شناسایی گردید.

داده‌ها و اطلاعات حاصل از بررسی‌های پیش‌گفته، طی جلسات گروهی و با حضور کارشناسان و مجریان طرح، با یکدیگر ترکیب و تلفیق شدند و با بررسی عمیق و مفهومی هریک از عناوین، صلاحیت‌های مورد نظر

احصا و به ترتیب اهمیت و فراوانی در طبقه مخصوص خود قرار گرفت؛ سپس صلاحیت‌ها در دو مؤلفه آموزشی و غیر آموزشی تبیین گردید. سرفصل‌ها و عناوینی در بخش آموزشی اولویت‌بندی گردید که صلاحیت‌های اخلاقی مورد نظر را در مربی تقویت می‌کند و مربی پس از گذراندن دوره آموزشی، درباره آن شناخت و آگاهی می‌یابد؛ سپس براساس آن محتوای آموزشی‌ای تدوین گردید که به ظرافت‌ها و تخصص‌های خاصی نیاز دارد که با استعانت از خداوند منان و به برکت بهره‌مندی از محضر اساتید محترم اخلاق و تربیت و حضور سالیان طولانی نویسنده در عرصه‌های مختلف مربیگری رشته‌های گوناگون ورزشی کشور تحقق یافت.

بر پایه آن مربیان شرکت‌کننده در هر یک از سطوح و دوره‌های مختلف مربیگری با اخلاق مربیگری آشنا می‌گردند:

۱. مربیان در دوره مربیگری درجه سه با اصول و مؤلفه‌های اخلاق مربیگری آشنا می‌گردند.

۲. مربیان در دوره مربیگری درجه دو مسئولیت اخلاقی، روش‌ها و مهارت‌های آن را فرا می‌گیرند.

۳. مربیان در دوره مربیگری درجه یک نیز با مسائل و موقعیت‌های اخلاقی در عرصه مربیگری آشنا می‌شوند.

بر خود لازم می‌دانم صمیمانه تلاش وافر فرهیختگانی را ارج بگذارم که زمینه شکل‌گیری این اثر را فراهم نمودند: از جناب آقای **دکتر سلطانی‌فر** (وزیر محترم ورزش و جوانان)، دکتر سید عبدالحمید احمدی (معاون محترم فرهنگی، آموزش و پژوهش وزارت ورزش و جوانان) و جناب آقای دکتر افشین ملایی سفیددشتی (مدیرکل محترم دفتر برنامه‌ریزی آموزشی) که مجدانه پیگیر به ثمر نشستن این اثر بودند، و همکاران ایشان به‌ویژه جناب آقای دکتر کوروش فتحی و اجارگاه (مشاور علمی طرح)، جناب آقای حمید باقرنیا (معاون محترم دفتر برنامه‌ریزی آموزش) و سرکار خانم امین (مشاور محترم آموزش معاونت) که از هیچ کوششی در تحقق کار دریغ نکردند و از پیگیری‌های مجدانه جناب آقای دکتر دلفان (رئیس محترم گروه نیازسنجی و برنامه‌ریزی آموزشی) قدردانی می‌گردد؛ همچنین از جناب آقای دکتر روح‌الله شاکری (ریاست محترم دانشگاه معارف اسلامی) و همکاران ایشان در معاونت پژوهشی دانشگاه، به‌ویژه جناب آقای دکتر حسین ارجینی (معاون محترم پژوهشی دانشگاه)، دکتر محمدجواد فلاح (مدیر محترم گروه اخلاق اسلامی دانشگاه معارف اسلامی) که ضمن داوری اثر، نکات اصلاحی و پیشنهادهای سازنده‌ای در بهبود اثر ارائه کرده‌اند، دکتر مهدی فدایی، دکتر سید سعید روحانی (مدیر محترم امور پژوهشی) و همه کوشندگان معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی صمیمانه سپاسگزاری نموده و برای همگان آرزوی توفیق روزافزون دارم.

از همه مربیان و کارشناسان فرهیخته می‌خواهم با بیان دیدگاه‌ها و پیشنهادهای خود، اینجانب را در رفع نواقص اثر حاضر یاری رسانند.

